

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

Riemst (Genoelselden), Sint-Maartenstraat

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2019H143

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2019), Riemst (Genoelselden), Sint-Maartenstraat, verslag van de resultaten van het bureauonderzoek, HAAST-rapport 2019-42, Bree, D/2019/12654/42

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE) - Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

INHOUD

Programma van maatregelen	
1. Administratieve gegevens	3
2. Aanleiding van het vooronderzoek	5
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	6
4. Doelstellingen, onderzoeksstrategie en -methode	8
5. Lijst met afbeeldingen	10
6. Bibliografie	11

© 2019 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

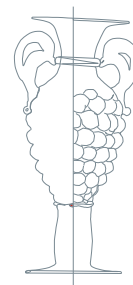
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/42

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Het terrein gefotografeerd van noordoost naar zuidwest

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2019H143
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Provincie	Limburg
Gemeente	Riemst
Deelgemeente	Genoelselderen
Site	Sint-Maartenstraat
Kadastrale gegevens	Riemst, afd. 9, sectie A, perceel 154c (partim)
Oppervlakte onderzoeksgebied	3126 m ²
Kadastraal percelenplan	Fig. 2
Topografische kaart	Fig. 3
Begindatum onderzoek	12/08/2019
Einddatum onderzoek	16/08/2019
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

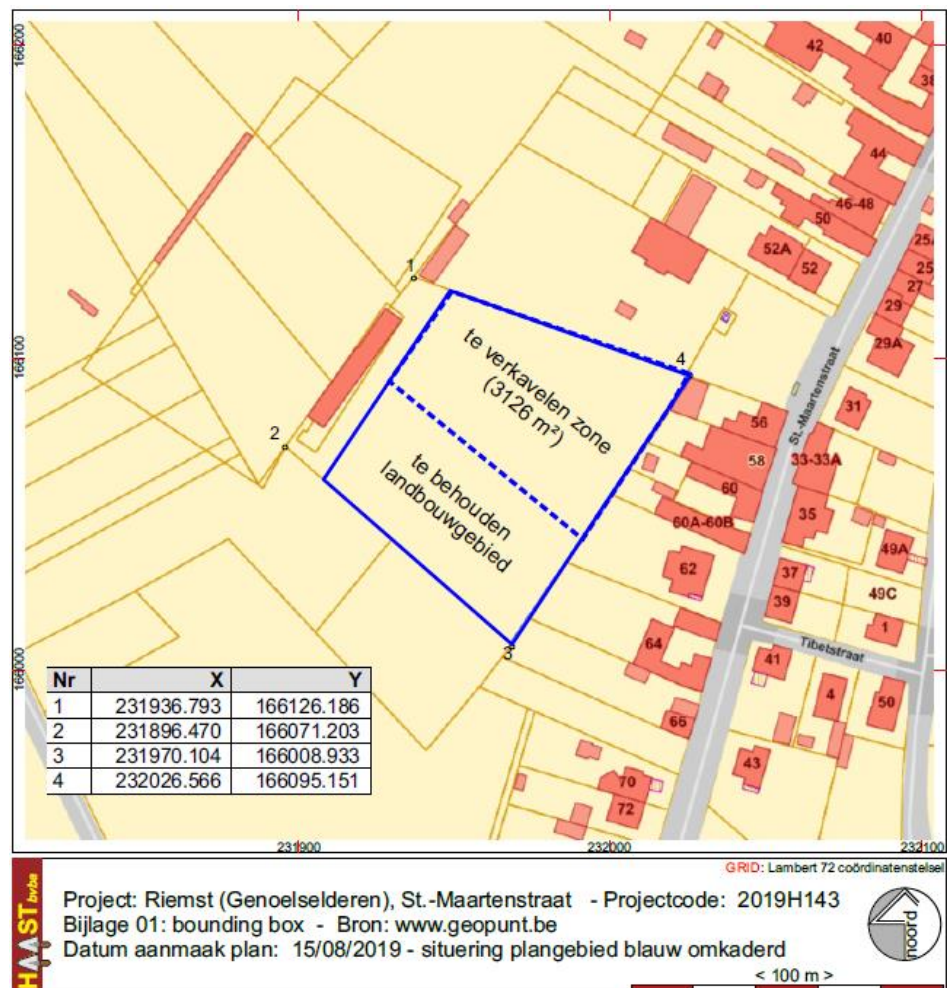

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale ligging: Riemst (Genoelselderren), afd. 9, sectie A perceel 154c (partim). Oppervlakte projectgebied 3126 m².

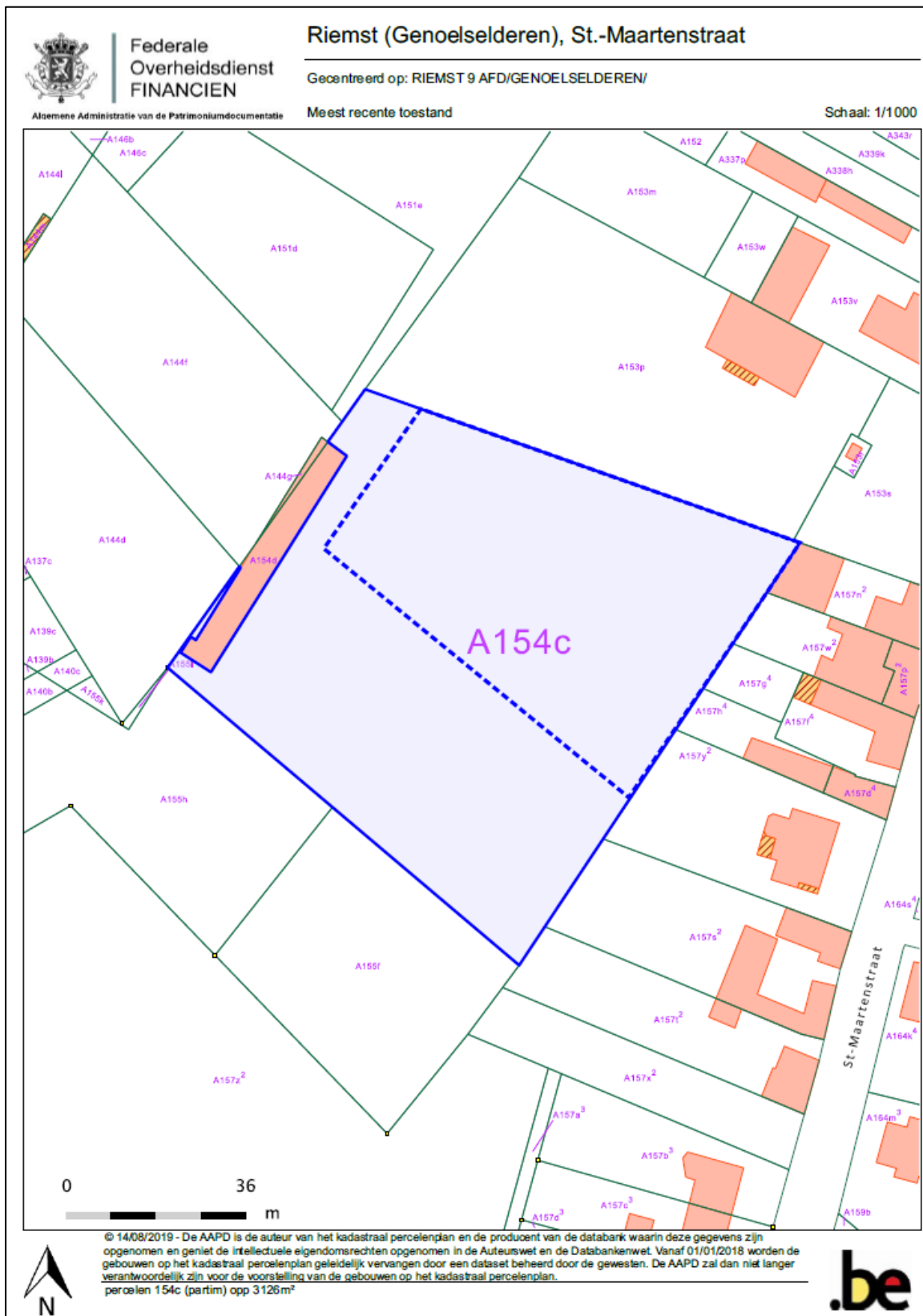

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 14/08/2019 (cadgis viewer grand public)

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Beschrijving van de geplande werken

Het perceel 154c is in totaal 7617 m² groot volgens de gegevens beschikbaar via de website cadgis vliever (https://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE). Volgens het gewestplan St.-Truiden – Tongeren d.d. 1974 is enkel het oostelijke deel van het perceel aangeduid als woonuitbreidingsgebied. Dat gedeelte, in totaal 3126 m² groot, wenst men te verkavelen in 4 bouwloten. De weg zoals ingetekend op fig. (bijlage 7), *tracé nieuwe wegenis*, wordt aangelegd door de gemeente Riemst en behoort niet tot dit project. Er gaan derhalve geen wegeniswerken gepaard met deze verkavelingsaanvraag.

De te creëren kavels zijn bestemd voor de bouw van vier vrijstaande woningen. De kavels zullen worden verkocht als bouwgronden. Er zijn geen plannen voorhanden van de te bouwen woningen aangezien die zullen deel uitmaken van bouwaanvragen per lot, na verkoop ervan.

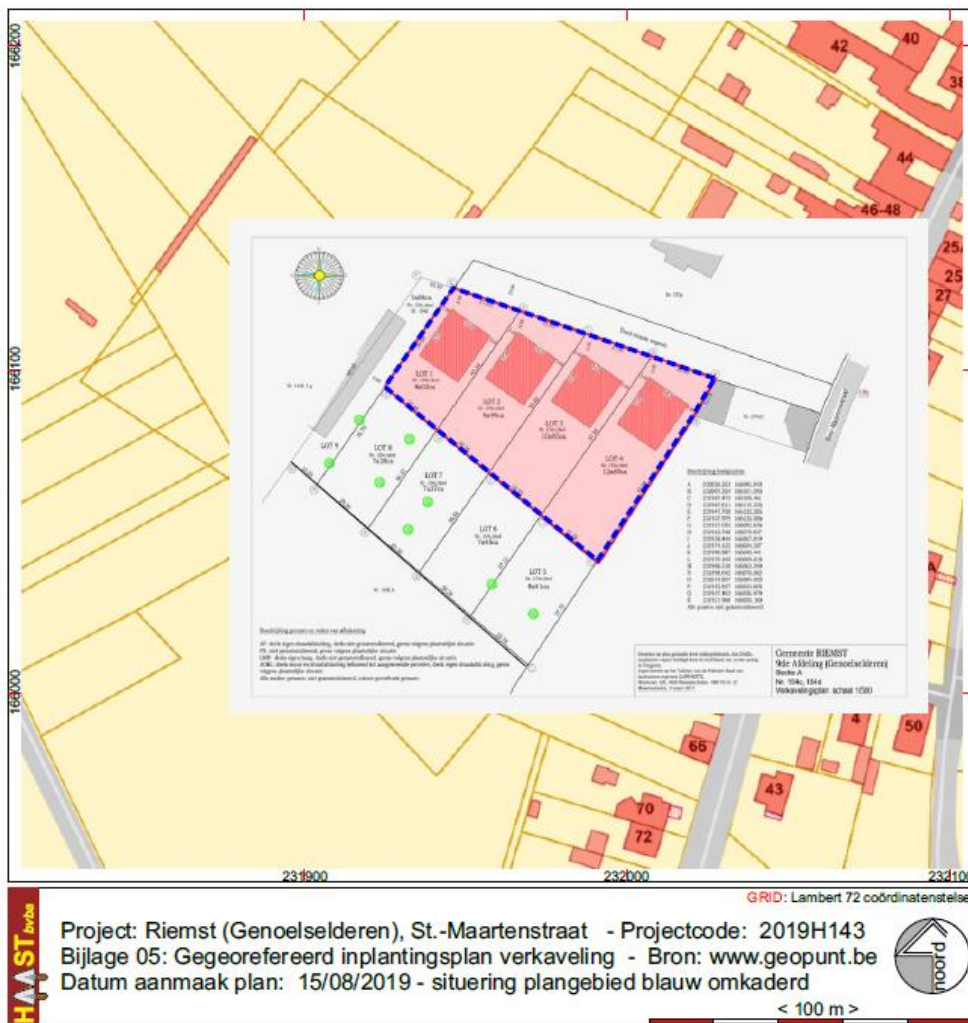

Fig. 3: georeferereerd inplantingsplan van de verkaveling

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Het Bureauonderzoek:

De bestaande bronnen, historische kaarten, geomorfologische, bodemkundige en landschappelijke situering en archeologische bronnen, bevatten weinig of geen aanwijzingen betreffende het archeologisch potentieel van het projectgebied zelf: de archeologische verwachting mag eerder laag ingeschat worden. Uit de historische kaarten is af te leiden dat het projectgebied al in de 18de eeuw deel uitmaakte van het landbouwareaal ten westen van de dorpskern van Genoelselderen. Maar de behoorlijk grote afstand, bijna 600 m, tot natuurlijke waterlopen, bron van de Demer, is een argument om de verwachting naar sporen van nederzettingen uit de pre- en protohistorie eerder laag in te schatten. Bovendien ligt het projectgebied op een relatief zachte helling, een daling van noordwest naar zuidoost van ca. 3,50 m, waardoor het terrein licht erosiegevoelig is, en is het terrein geëvolueerd van een akker naar een boomgaard met hoogstambomen waarvan later een groot deel gerooid werd. Dit maakt dat het terrein waarschijnlijk licht tot matig verstoord zal zijn mede gelet op de bodemkundige situering; een Aba1 bodemserie, een bodem met een geërodeerde Ap-horizont.

De vondstmeldingen in de centraal archeologische inventaris wijzen ook niet direct op grote verwachtingen wat betreft het projectgebied zelf. Het zijn hoofdzakelijk vondsten gedaan bij metaaldetecties en de vondstaantallen wijzen niet direct op aanwijzingen voor nederzettingen in de buurt. Het lijken eerder “verloren voorwerpen”. Ook de vondst van een fragment van een gepolijste bijl, cai-218776 op ca 250 m ten westen van het projectgebied, lijkt eerder een aanwijzing van ontbossing dan op de aanwezigheid van een neolithisch kamp/nederzetting. Bovendien, (fragmenten van) gepolijste bijlen worden zeer dikwijls aangetroffen in geïsoleerde toestand.

De vermoede tumulus, cai-700065, ten noorden van het projectgebied zou een aanwijzing kunnen zijn voor bewoning in de Romeinse periode, maar het is slechts een vermoeden van een tumulus en in de omgeving zijn geen vondsten bekend van dakpanfragmenten of andere archaeologica uit de Romeinse periode.

Het archeologisch potentieel kan ons inzien derhalve als matig tot laag ingeschat worden, maar kan niet geheel uitgesloten worden. Gelet op het terreingebruik en de geografische situering van het projectgebied is de hoogste verwachting of archeologisch potentieel binnen het projectgebied de mogelijke aanwezigheid van een sporensite uit de metaaltijden, eventueel Romeinse periode en/of middeleeuwen.

De aanplant en later het rooien van hoogstambomen kan een nefaste invloed gehad hebben op eventueel aanwezige archeologische sporen. Temeer omdat het terrein gekarteerd is als een Aba1 bodem; een droge leembodem met een geërodeerde Ap-horizont van 20 tot 30 cm dik. Vooral het rooien van de hoogstambomen, door een vergelijking van de luchtfoto's uit 1984 en 2018 blijken er toch minstens 20 bomen gerooid te zijn, kunnen sporen vernietigd zijn.

Het feit dat het projectgebied gelegen is op een licht dalend terrein kan gezorgd hebben voor erosie van archeologische sporen, zeker in samenhang met de geërodeerde Ap-horizont. Indien prehistorische artefacten zouden aangetroffen worden, dan zijn die ongetwijfeld niet meer in hun oorspronkelijke stratigrafische toestand bewaard, maar eerder in een verspoelde context en/of sterk verstoorde toestand enerzijds door bodemerrosie, anderzijds door het rooien van de bomen. Derhalve kan de verwachting naar het aantreffen van sporen uit de steentijd in situ als quasi onbestaande beschouwd worden tenzij het om een site uit het neolithicum zou gaan met bodemsporen (paalkuilen, afvalkuilen, silo's, ...).

De bouw van de woningen heeft een definitief vernietigende invloed op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed temeer omdat de helling van het terrein ernstig geïmpacteerd gaat zijn om vlakke vloerniveaus te creëren.

Ondanks het feit dat er aanwijzingen zijn voor bodemverstorende activiteiten is de aanwezigheid van archeologische sporen, met name bodemsporen/sporensites, niet geheel uit te sluiten. Via het programma van maatregelen wordt derhalve aanbevolen het terrein verder archeologisch te evalueren doormiddel van een proefsleuvenonderzoek.

Verstoorde zones:

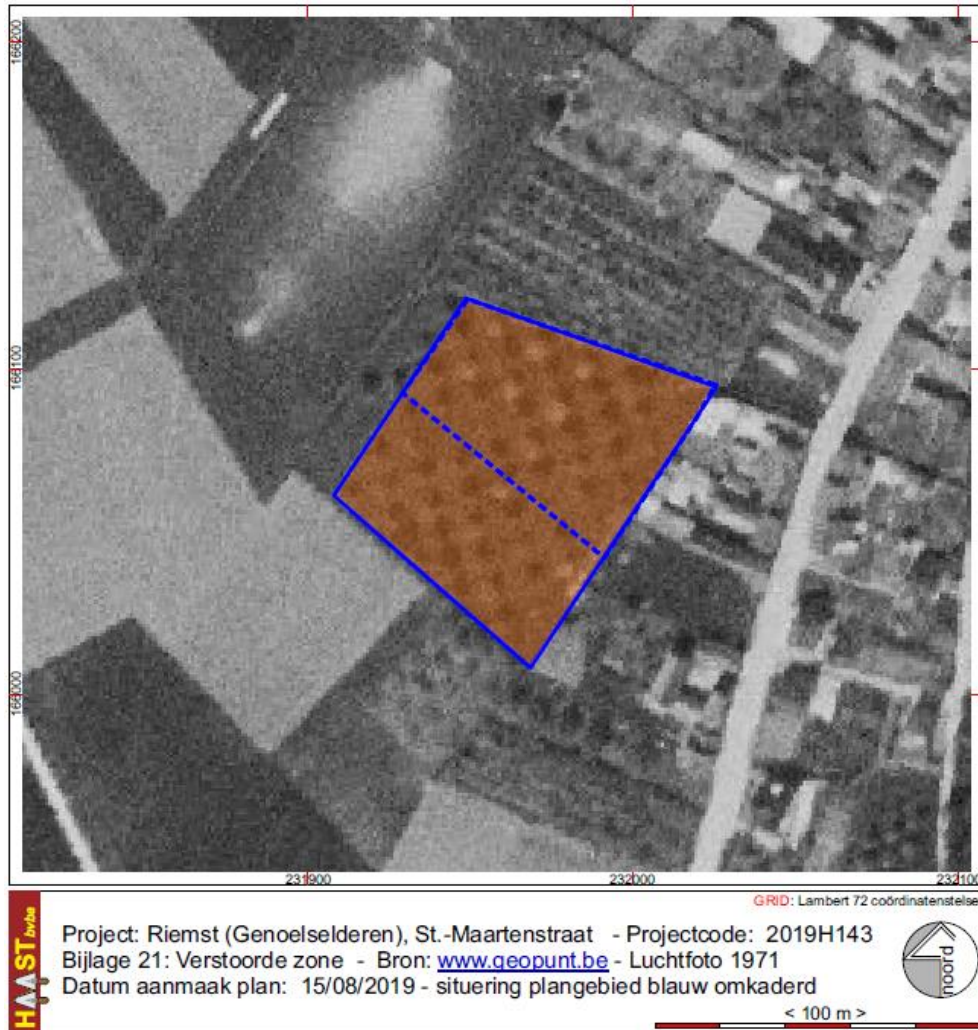

Fig. 4: Verstoorde zones binnen het projectgebied, blauw omkaderd.

Heel het projectgebied kan beschouwd worden als mogelijk matig verstoord omwille van het rooien van de hoogstambomen enerzijds en anderzijds omwille van het voorkomen van een geërodeerde Ap-horizont volgens de beschrijving in de verklarende tekst bij de bodemkaart van België, kaartblad Tongeren 107W.

Advies

Op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek kan niet met zekerheid gezegd worden dat het projectgebied effectief resultaten zal opleveren wat betreft archeologische kennisvermeerdering. Er zijn geen directe of indirecte aanwijzingen van vondsten in het projectgebied. Er zijn aanwijzingen dat het terrein mogelijk matig verstoord is door de wortelgroei en wortelwerking van de bomen en vooral het rooien van die bomen en de geërodeerde Ap-horizont. Gelet op de eerder matige archeologische verwachting is het aangewezen het terrein archeologisch verder te evalueren en waarden doormiddel van een proefsleuvenonderzoek.

Randvoorwaarden

Verder archeologisch onderzoek kan maar uitgevoerd worden na het rooien van de bomen. **Alvorens archeologisch veldwerk kan uitgevoerd worden dienen de bomen gekapt te worden tot maaiveld niveau zonder evenwel de wortelstronken uit de grond te trekken of kapot te frezen aangezien beide verwijderingsmethodes schade kunnen toebrengen aan eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.**

Uitstel van veldwerk is gerechtvaardigd omwille van juridische redenen; er is nog geen machtiging of vergunning voor het kappen van de bomen en het terrein is nog in gebruik als weide voor koeien.

4. Doelstellingen, onderzoeksstrategie en -methode

Doel van het archeologisch vooronderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om in-situ-behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Onderzoeksstrategie

De meest aangewezen manier om het terrein landschappelijk en archeologisch te waarden is ons inzien een plangebieddekkend **proefsleuvenonderzoek** door middel van parallelle proefsleuven van 2 m breed over de volledige oppervlakte van het bedreigde terrein. De proefsleuven worden van noordwest naar zuidoost georiënteerd, rekening houdend met de richting van het microreliëf.

Indien tijdens deze prospecties voldoende aanwijzingen worden aangetroffen voor een archeologisch interessante site die kennisvermeerdering kan opleveren voor het gebied en de regio dan zal een vervolgonderzoek worden opgelegd in de vorm van een archeologische opgraving hetzij binnen een afgebakende zone, hetzij over heel de oppervlakte van het bedreigde terrein. Dit is echter pas mogelijk na bekrachtiging van een nota archeologie met de resultaten van het archeologisch vooronderzoek gekoppeld aan een programma van maatregelen.

Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

De proefsleuven worden van zuidzuidoost naar noordnoordwest georiënteerd, rekening houdend met het microreliëf van het terrein. Om een dekkingspercentage te bereiken van ongeveer 10% wordt aangeraden te

werken met proefsleuven van 2 meter breed op een onderlinge afstand van maximaal 15 meter, plangebieddekkend verspreid over het terrein.

Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om de schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarsleuven kan een dekkingpercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit beargumenteerd. Voor de uitvoering van dit onderzoek worden de vereisten gesteld in de Code van de Goede Praktijk gevolgd. Indien er wordt van afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied en door de aanleg van profielputten in elke proefsleuf. De resultaten daarvan dienen vergeleken te worden met de resultaten van het landschappelijk booronderzoek.

Aangezien er geen verwachting gesteld is in steentijdsites, dan stelt art. 8.6.1.8, 2° van de Code van Goede Praktijk versie 2.0 *Indien buiten antropogene of natuurlijke sporen lithische vondsten of andere vondsten uit de steentijd worden aangetroffen binnen de sleuven of de kijkvensters, worden deze vondsten driedimensionaal ingemeten. Nog tijdens het veldwerk wordt het materiaal aan een deskundige voorgelegd voor onderzoek, zodat een verdere terreinwaardering kan uitgevoerd worden. Indien nodig worden bijkomende referentieprofielen aangelegd en geregistreerd. Indien kleine lithische vondsten (kleiner dan 1 centimeter) worden aangetroffen in sporen, wordt het spoor in bulk ingezameld en naderhand uitgezeefd op maaswijdte van maximum 2 millimeter.*

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ.

Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

1. Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

2. Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

3. Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van één of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer antwoord kan gegeven worden op bovenstaande onderzoeksvragen. Bij positieve resultaten wat betreft steentijdvondsten en een voldoende waardering tot een vervolgtraject kunnen een waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en opgraving tot de volgende stappen behoren.

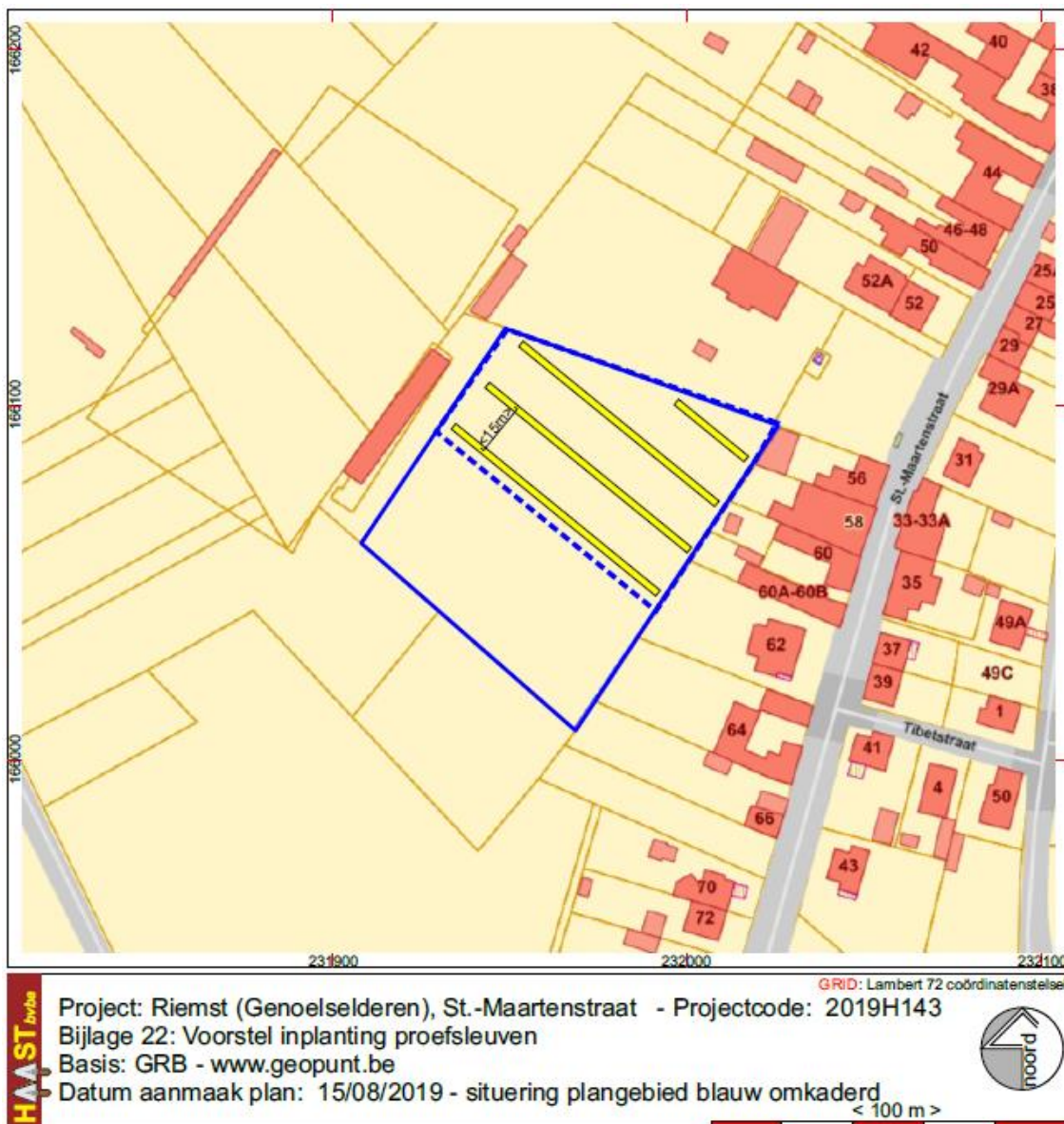

Fig. 5: Voorstel van inplanting van proefsleuven

Personeel

De uitvoering van de prospectie met ingreep in de bodem ligt in handen van minstens:
één erkend archeoloog/projectleider
één archeoloog-assistent

2. Lijst met afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 24/01/2019 © cadgis viewer

Fig. 3: gegeorefereerd verkavelingsplan © landmeters-experten

Fig. 4: Verstoorde zones binnen het projectgebied, blauw omkaderd.

Fig. 5: Voorstel van inplanting van proefsleuven

3. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
Geraadpleegd via: <https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>